

The Rest is Silence

Ștefan Kecskemeti

Și am trecut în mileniul trei fără niciun entuziasm. Anul 2001 cenușiu ne-a mai permis să facem împreună ultima călătorie prin Austria și Germania, nu am mai umblat prea mult, am fost până la Nürnberg, am plimbat pe tata pe la stațiunea climatică în care obișnuia pe vremuri să se plimbe cu soția lui, duminicile, dacă vremea frumoasă permitea acest lucru. Pe drum făceam popasul obișnuit la dus și întors în Bruck an der Leitha, unde de acum eram considerați musafiri permanenți. Întorși acasă, Pușa era din ce în ce mai obosită, așa că în iarnă am ajuns la consultație la un binecunoscut cardiolog care a prescris un tratament cronic din păcate fără prea mult efect. Tahicardia a cedat dar dispneea nu. Cu încăpățânarea cu care refuza orice investigație, a trebuit să atribuim dispneea unui eventual sclero-emfizem dobândit în urma fumatului excesiv, încetat cu greu abia cu 10 ani în urmă. Din păcate lucrurile nu s-au petrecut așa cum speram. A devenit din ce în ce mai obosită, la sfârșitul lunii iulie a trebuit să o duc aproape cu forță la amicul nostru radiolog Marinică, care primise recent un aparat performant computerizat de investigație. În fața ecranului ne-a cuprins groaza. Amicul a dispărut din cabinet, Pușa, reîmbrăcată, a ieșit din camera aparatului. După ce a aruncat o privire fugitivă asupra ecranului, mi-a spus: Ai fost soarele vieții mele.

Era o excepțională diagnosticiană, așa încât orice comentariu a fost de prisos. După analize la Cluj la Computer Tomograf și biopsie aflasem că este inoperabilă datorită începutului de metastaze. După rezultatele biopsiei a început tratamentul citostatic în condițiile unei hemipareze flasce care a necesitat un tratament intensiv. Încă o dată am văzut pe ecran destinul. Am mai fost la Cluj pentru o chinuitoare cobaltoterapie. Profesorul, care a evitat o săptămână să mă întâlnească între patru ochi, la insistențe mi-a spus să mă aștept la maximum 3 luni de la diagnosticare. Așa a fost. Singura mea satisfacție a constat în faptul că am putut s-o îngrijesc acasă și că nu a suferit dureri. Ziua de 16 noiembrie va rămâne cât trăiesc cea mai sumbră dată din viața mea. La înmormântare am rămas uluit de marele număr al participanților, dovada calităților ei umane și profesionale. În decembrie am plecat la tata cu autocarul, a fost un drum chinuitor, am evocat la fiecare parcare în care oprisem vreodată și pe lângă care am trecut, cu lacrimi în ochi, fericirea de 43 de ani care a trecut fără puțința de a se mai întoarce vreodată. Am revăzut orașul în prag de Crăciun înregistrând pe video feeria Christkindlmarktului, cel mai faimos târg de Crăciun din Germania, care mi se părea trist și lipsit de rațiune. Am mai fost din nou la tata în luna iunie, dar de data asta cu trenul.

În toamnă, Gabi Cornuțiu, de acum profesor de psihiatrie, a organizat un congres de psihiatrie la care am participat fiind prezent și Mircea care mai fusese pe la mine și în primăvară. La congres am mai dat citire unei lucrări critice cu următorul text care poate fi sărit fără nici o problemă de cititorul neinteresat de profesia mea.

Comentariu subiectiv despre situația psihiatriei

Admițând teleologicul în univers plătim apartenența noastră la regnul uman cu posibilitatea incertitudinii. Accelația schimbării, tranzența, creșterea imprevizibilului odată cu creșterea exponențială a cantității de informație, dar și a dezinformării este la fel de șocantă ca explozia orizonturilor cunoașterii. Astfel fruntariile cognoscibilului s-au îndepărtat de orice posibil câmp vizual permițând transformarea fantasticului de ieri în banalitatea de azi.

Apare sumbra posibilitate ca nimic să nu ne mai mire și rațiunea critică să abdice în fața ineptiei.

Nici în domenii limitate nu mai este posibilă cuprinderea datelor acumulate de generații într-o singură minte omenească. Recviemul pentru erudit devine cântecul de leagăn al specialistului constrâns să se limiteze la cucerirea unor fascicule, uneori divergente, ale realului. Ne cam scapă azi controlul întregului.

Acest lucru rămâne valabil chiar dacă imperativul fragmentării se contracarează prin trebuințe de integrare și sinteză, fiindcă cel ce răspunde acestei cerințe este tot un specialist (de exemplu în cibernetică, teoria sistemelor, informatică etc...). Această contradicție are și avantaje. Azi aria interdisciplinarului - multă vreme pământ al nimănui - devine centru de convergență a intereselor. Dacă trecem de la concertul științelor la particularitățile specialității noastre - psihiatria - trebuie să afirmăm cu riscul de a atrage anatema confrăților noștri că aceasta psihiatrie la răspântia dintre milenii boalește. Boalește nu fiindcă ar fi demisionat de la nobila sarcină de a interveni ajutând pe omul suferind să regăsească drumul pierdut, ci fiindcă a eșuat prin limitele gândirii mecaniciste în megalomana pretenție de a explica întreaga complexitate a vicisitudinilor fenomenului uman, și prin incompetența poetică sau filosofică într-o la fel de „modestă” pretenție de a înțelege totul. Vom reveni asupra consecințelor acestui fapt.

Că nu am căzut în fața opiniei publice la primul slogan al unei pretinse antipsihiatrii se poate explica numai prin faptul că, renunțând la jocul cu teoreme, organizăm, verificăm și întreținem psihiatria practică, pe baza succesului și a erorii, ca instituție socială, administrând, în pofida zgomotului făcut de adversarii noștri antipsihiatrii, niște produse chimice, proceduri fizice din ce în ce mai sofisticate și folosind calitățile noastre omenești precum și bunul simț pentru a influența psihoterapeutic pacienții noștri. Toate acestea în ciuda faptului că dispunem de o serie de teorii nefondate, create în calitatea noastră de vânători de absolut și adevăr în existența umană.

Norocul nostru este că declarațiile pro sau contra nozografiei, scolasticele dezbateri în jurul eredității și mediului, înăscutului și dobânditului, comprehensibilului și incomprehensibilului, fundalului și infrastructurii, a rolului unor instincte confruntate cu imperativele necesităților sociale, al unor reflexe prost condiționate sau al unor comportamente prost învățate, a rolului unor centre din cine știe care ungher ascuns al creierului, pentru a explica nemotivata tristețe, fericire, agresivitate, aiureala sau convingere delirantă, nu scad din recunoștința celui pe care practic l-am ajutat.

Avem curaj și riscăm, deși mulți contestă pericolozitatea profesiei, uneori și viața, riscăm onoarea profesională ducând lupta împotriva prejudecăților, superstițiilor, indiferenței, acceptând animozități și stupida pretenție a oricărui laic de a se pricepe mai mult la psihiatrie ca noi.

Este și vina noastră, deoarece, atunci când renunțând la decență și reținere în a transmite marelui public fanteziile noastre, am catapultat în maladiva conștiință a secolului trecut o suita de idei confuze și contradictorii fără să ne fi gândit la faptul că ele se vor răzbuna, amenințând prestigiul nostru moral, aducându-ne cel mult dubioasa aureolă a magicianului în plin veac al științei.

Am permis ca niște date de genetică psihiatrică să fie utilizate printr-o falsă eugenie, în justificarea exterminării în masă a celor declarați ca purtătorii unei vieți nedemne de a fi trăită (nu se pot nega între victimele Holocaustului bolnavii și deficienții mintal), am acceptat ca reprezentanții unei alte ideologii, ca un Lîsenko, o Lepeșinskaia, să nege cuceririle geneticii medicale, să se nege nu teoria, ci faptele științei, am creat limbajul în care se face o politică pseudo-psihiatrie pe tema sexului, libertății etc., oferim chiar soluții politice, ca, de exemplu, Erich Fromm. Suntem dispuși chiar să acceptăm din rațiuni oportuniste dezmembrarea administrativă a psihiatriei unice și indivizibile dislocând unități închegate. Refuz să dau exemple concrete la moment festiv. Iată însă cum ideile noastre prevalente, doxasmele noastre au subminat din interior, mai mult decât orice dușman dinafară nu numai statutul nostru de om de știință, dar și prestigiul nostru de stăpâni pe arta vieții.

Devenită prin doctrine, uneori chiar dogme, teren de speculații sterile – nu le negăm pitorescul – dar și câmp de bătălie între teze insuficient acoperite de conținut, psihiatria răspântiei dintre veacuri trece prin spaimile autodizolvării. Întru-apărare, stratagama multor, prea multor psihiatrii constă în negarea oricăror ipoteze sau teorii și evadarea într-o calculator compatibilă contabilitate a semnelor, simptomelor, care ar dovedi apartenența la una sau alta dintre afecțiunile listate în cataloage de tipul DSM sau ICD, cataloage mereu obligând la revizuri datorite inconsistenței infailibilității metodelor statistico-matematice în fața omenescului. Între cifre se uită ușor imposibilitatea de a crea algoritme pentru individual, or nu numai bolnavul, omul în general, fiecare individ rămâne un unicat irepetabil.

În aceasta confuză relativizare a absolutului și absolutizare a relativului suntem tentați să terminăm acest sacrilegiu cu întrebarea : Oare ne este interzisă revenirea la izvoare ?

Recitind seara, obosiți, câteodată, prelegerile clinice ale unui KRAEPELIN, texte care încep invariabil cu : Avem în față... și se referă întotdeauna la un destin uman concret, ne întrebăm : Unde ni s-a rătăcit privirea? Pentru ce destinația ne-a devenit mai importantă decât drumul? Oare pacienții noștri sunt buni nebuni numai dacă se potrivesc în cataloagele noastre? Oare psihiatrii ajunși azi la maturitate mai au o șansă de a-și regăsi profesia?

Încercăm să răspundem cu un rebel : DA. Dar pentru a salva ce este bun în psihiatria unui „fin de siècle” și al unui ”veac nou”, atât postclasic cât și postmodern, aviz celor care ne vor urma curând, este necesară alături de cultivarea simțului clinic și o hermeneutică deschisă nu atât spre stabilirea posibilelor modele ale patologiei minții, cât spre dialectica uimitoarelor mutații generatoare de suferință în peristaza umană în schimbare permanentă. În rest, ceea ce este descriptibil ține de psihopatologie, iar indescriptibilul ține de misterul omenesc. Nu pot uita reflecția unui filozof german, numele îmi scapă, care cu câțiva ani în urmă a precizat că petele albe de pe harta lumii în epoca zborurilor cosmice s-au mutat în mintea omenească.

Este ciudat, ajuns încetul cu încetul mai aproape de sfârșit de drum, îmi dau seama că nu am devenit mai înțelept – deștept, în sensul de a fi treaz în orice situație nu am fost niciodată - poate inteligent și destul de citit, dotat cu acea vedere periferică care te face să poți cuprinde deodată orizonturi mai depărtate, care vedere se deosebește fundamental de cea centrală (neuro-oftalmologii ar spune maculară), de exemplu, a chirurgului care este obligat într-un spațiu restrâns să ia decizii imediate. Acest lucru, în detrimentul acuității și cu avantajul circumspecțiunii. Îmi dau perfect seama de faptul că tolerant, uneori comod, din păcate și leneș până la indolență, câteodată provocat, am reacționat alert și violent și excesiv, dar acest lucru ține de temperamentul adus prin genele ancestrale și greu modulabile în viața individului. Poetic spus sunt un fel de apă profundă care curge lent și are adâncimi care rămân neexplorabile. Viața a fost foarte darnică cu mine, dar pentru toate mi-a înaintat și nota de plată. Ultima tragedie prin care am trecut a fost pierderea lui Pușa, un fel de frână, blândă și înțelegătoare dar neîmpăcată ca și mine cu compromisurile, plină de iubire, dar și de ironie, de câte ori, oscilând mereu între Don Quichote și Hamlet, era să-mi pierd echilibrul.

Travaliul de doliu descris de Sigmund Freud a fost o muncă grea de tot, dar totul trece, așa că acum nu mai trec pe la cimitir decât o dată pe săptămână. Visasem într-o noapte agitată cu multe treziri, căci vechea mea obișnuință de a dormi cum pun capul pe pernă a dispărut în cele trei luni de groază prin care am trecut, că sunt în cimitir cu Pușa și îi arăt mormântul gata amenajat. Se uită lung la mine cu privirea ei ușor ironică cu care m-a pus la punct de-a lungul deceniilor, și mă întreabă: De ce plângi ?

Nu pot trăi fără acest sentiment cred au fost pentru mine sens dirijate doar de cere satisfacții, beția droguri capabile să singurătății. Din definitiv, iubirea mea iubire, pentru prima ecou. Mi s-a în dinți și i-am vorbit stupidă întrebare unui bărbat : Ce cum Schubert s-a sfârșit cu o simfonie neterminată, eu să mă sfârșesc cu o simfonie niciodată începută. Școala vieții durează până la moarte, așa că încă nu știu ce urmează, dar acum învăț, și este o lecție amară, să îmbătrânesc. Dar asta nu mai e o amintire din lumi trecute, ci lecția lumii mele de azi.

iubire, scurtele interimate fără că cel mai omenesc dintre toate, doar rătăcirii aiurite lipsite de orice nebunia simțurilor trupului care sexului, alcoolului, cele două adoarmă temporar sentimentele păcate și acest lucru poate fi această, cred ultima și a patra dată în viață nu stârnește niciun întâmplat când mi-am luat inima de ea, să mi se adreseze cea mai care poate fi pusă de o femeie doresc ? Astfel e posibil că așa

Am dat aici din mine cât se poate da cu decență, restul, după Shakespeare, ar fi tăcere.

V a l e